

Shevchenka. – Lviv, 1996. – Tom SSKhKhXII : Pratsi Muzykoznavchoi komisii. S. 353–360

Стаття надійшла до редакції 30.09.2015

T. Dobina

THE HISTORIOSOPHICAL VIEW ON RETHINKING CREATIVE HERITAGE OF BORYS LYATOSHYNKY

There is the historiographical review papers which are devoted to creativity of B. Lyatoshinsky in this article. It was found that his contemporaries, as well as representatives of previous generations – musicians, artists, educators and other cultural workers and artists, authors of essays and articles devoted considerable attention to the personality of B. Lyatoshinsky and his creative and composing heritage.

It was found that a comprehensive interest for creative heritage of B. Lyatoshinsky is visibly growing, attracting the attention of many specialists in different scientific and artistic schools and movements since the end of the 20th years of the last century.

The author presents several constructive ideas which give researchers the biography of the composer's idea of the breadth of searches performed scientific thought and a certain incompleteness some of them, which are in need of further treatment and in-depth study of the heritage of Lyatoshynsky as an extraordinary cultural phenomenon. The ordering of the materials was carried out on the basis of the similarity of the problem, that's why the study of the content of the creative legacy of B. Lyatoshinsky is divided into several groups.

The basic directions of subjects of the works and critical publications are distinguished, the comprehensive and multivector of ideas which concern B. Lyatoshinsky and his creative and composer's heritage is taken into account. The personalized value of B. Lyatoshinsky is established in the development of Ukrainian culture of XX century, his contribution to the creative, educational and pedagogical sphere of musical culture, both in the scale of the national culture and the development of the global art.

Key words: *historiography, historiographical review, the base of information sources, cultural legacy, creative activity, historico-cultural process, critical publications, theoretical inheritance, culturological looks, national orientation, creative work.*

УДК 78.3

С. В. Виткалов, В. Г. Виткалов

МЕТОДИЧНІ ОРГАНИ СФЕРИ КУЛЬТУРИ В УМОВАХ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ РЕФОРМУВАННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ТА ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

У статті розглядаються питання можливих дій державних і методичних органів у сфері культури в умовах реалізації Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, затверджені

Кабінетом Міністрів України, як форми пакету реформ, спрямованих на відновлення країни, реалізація якої вже розпочалася в окремих областях держави. Подібна Програма, базована на європейському досвіді широкого залучення людини у загальні процеси розбудови своєї території дала можливість багатьом країнам Європи активізувати місцевий чинник і за його допомогою вивільнити місцеву ініціативу, дати змогу людям самим брати безпосередню і активну участь у державному культурному будівництві. З метою реалізації завдань, поставлених у державній Концепції з реформування органів місцевого самоврядування в Україні повинні бути вирішені першочергові завданнями, об'єднані у два блоки: загальнодержавні питання та питання галузі «Культура».

Важливим також є ефективне використання історичного досвіду в культурно-дозвілльєвій діяльності на місцях з урахуванням особливостей регіонального етнокультурного розвитку.

Ключові слова: *Україна, держава, галузь «Культура», програма, реформування, регіони, населення, етнокультурні особливості, самоврядування, культурні запити, сфера дозвілля, послуги.*

Стан, у якому опинилася сьогодні Україна, вимагає кардинального перегляду функціонування будь-якого її підрозділу з урахуванням сучасних викликів. Адже економічна сфера країни доведена до краху, те ж можна сказати і про політичну та чимало інших, чому значною мірою «сприяла» війна проти Росії. Тому цьому зарадити, тобто вирівняти ситуації, повернути стабільність країні і почати налагодження цивілізованого життя в усіх його вимірах, може щось кардинальне, що швидко активізує енергію народу, яка завжди була визначальним чинником в пошуках виходу з будь-якої кризи на всіх етапах історичного розвитку країни.

Цьому певною мірою сприяє Концепція реформування органів місцевого самоврядування [1], затверджена Кабінетом Міністрів України, як форма пакету реформ, спрямованих на відновлення країни, реалізація якої вже розпочалася в окремих областях держави.

Подібна Програма, базована на європейському досвіді зміни ставлення до всього того, що оточує пересічну людину, широке залучення її в загальні процеси розбудови своєї території у широкому сенсі цього слова, дала можливість багатьом країнам Європи активізувати місцевий чинник і за його допомогою вивільнити місцеву ініціативу, дати змогу людям самим брати безпосередню і активну участь у державному культурному будівництві і, врешті-решт, створити нову країну, де б виконувалися елементарні права і обов'язки громадян, де б змінилося ставлення до самої держави, в якій би населення вбачало не лише каральний орган, чи орган, який лише виконує міліційні функції, збирання податків тощо, але й структуру, яка допомагає кожному повною мірою само реалізуватися.

Реалізацією подібної програми держава «знімає» з себе чимало проблем, вирішення яких легше реалізувати на місцях, оскільки в регіональному контексті ця проблематика «бачиться» дещо інакше. До того ж, на місцях простіше відшукати ефективні шляхи її розв'язання при тому, що населення змушене буде виявляти ініціативу, спрямовану на її вирішення, оскільки ефективність виконання регіональних проблем сприятиме залишенню фінансів у регіонах, а відтак надає широкі можливості для визначення першочерговості вирішення тих чи інших нагальних проблем. Це змусить місцеві громади та кожного їх члена прискіпливіше ставитися й до таких важливих питань, як професійна освіта, від якої значною мірою залежатиме організаційно-фінансовий ефект реалізації будь-якої ініціативи, підбір і розстановка

кадрів на місцях і багато іншого. Одним словом, в ідеальному варіанті Програма сприятиме створенню умов, за якими населення починає працювати виключно на себе, а держава перебирає на себе функцію організаційно-фінансового арбітра, будучи також зацікавленою у загальному результаті, оскільки певні відрахування йтимуть з регіонів і на утримання самої держави.

Про це свідчить і фахова дискусія [2], що поступово з'являється у науковій періодиці, і поступово переходить у численні обговорення прикладних питань окресленої проблематики в іншій спеціальній літературі та наукових зібраннях [3], де подібні питання є предметом спеціального розгляду уде практиків. І хоча ця проблематика все ще не стала надбанням широкого загалу, все ж вона свідчить про беззаперечну актуальність поставлених проблем і намагання їх зрушити з місця. Утім, повернемося до розгляду питання.

І така держава повинна бути максимально зацікавлена в активних громадянах, яким до всього є справа, які є безпосередніми учасниками усіх тих змін, що відбуваються чи відбуватимуться на їхній території. І неефективність 25-річного державного будівництва сьогодні можна пояснити лише тим, що усі ті експерименти мало зачіпали проблеми життєдіяльності пересічного громадянина; в них він не бачив своєї особистої ролі, а тому й не намагався активізувати власні духовні резерви, щоб допомогти цій державі в реалізації її програм.

Окреслений підхід повинен стати й важливим запобіжником для реалізації анти реформ, або їх штучних заміників, спрямованих на вирішення окремих власних питань, допомогти кожному знайти своє місце в розбудові держави. І лише участь кожного у цьому процесі повинна стати гарантією його ефективної реалізації і подальшого процвітання країни. Це повинно дати значний ефект у боротьбі з багатьма негативними явищами, що притаманні нашому суспільству – корупції, падінню духовності, тотальному непрофесіоналізму в усіх сферах тощо.

Тож у цих умовах, з метою реалізації завдань, поставлених у державній Концепції з реформування органів місцевого самоврядування, на нашу думку, повинні бути вирішені наступні питання:

Блок загальнодержавних:

– терміново провести загальнодержавне обговорення Концепції на місцях з метою ознайомлення населення з суттю проблеми, що планується до реалізації (або почати вже це робити на регіональному рівні, виходячи з інформаційних можливостей кожного КЗ «Обласний центр народної творчості» обласних рад та значного падіння інформаційної культури населення);

– обрання і призначення керівників органів місцевого самоврядування має залишитися виключно справою місцевих громад за погодженням із місцевими органами державної влади;

– термін перебування на виборних посадах має бути достатнім для реалізації кожним керівником своєї програми (не менше 5 років);

– має бути чітко прописаний у Законі механізм відкликання голів місцевих органів влади у разі їхньої нездатності або небажання виконувати свої обов'язки ще до завершення терміну перебування на посаді;

– створення всеукраїнського періодичного видання науково-методичного (науково-теоретичного) характеру, де подібні питання могли б стати предметом постійного професійного обговорення і централізована його передплата в усіх методичних органах сфери країни, що частково вирішить проблему фінансування друку і забезпечить інформованість співробітників про результати загальноукраїнського чи регіонального контексту;

– надання ширших повноважень різноманітним (включаючи і вирішення питання факту доцільності чи не доцільності їх існування) громадським органам рівня всеукраїнської ради директорів з координації ними дій у галузі, Стратегічна рада міста (області), Комітет з культури і духовності тощо, які формально існують у регіонах, або тимчасова їх ліквідація взагалі, що активізує пошук на місцях більш дієвих організаційно-методичних форм впливу на населення;

– перегляд досвіду функціонування культурно-дозвіллевих комплексів (КДК) в окремих областях та його творче переосмислення і поширення по країні; внесення змін до Закону України про місцеве самоврядування стосовно врахування думки місцевих органів культури (районних відділів культури) щодо призначення того чи іншого керівника КДК;

– розширення кола фінансових можливостей КЗ «ОЦНТ» обласних рад стосовно продажу власної друкованої чи будь-якої іншої культурної продукції тощо;

– докорінна зміна підходів до системи підвищення кваліфікації працівників галузі, її дієвість, обов'язковість, ефективність, врахування при заміщенні посад чи переатестації;

– передача повноважень у науковому забезпеченні цього процесу Інституту культурних досліджень (Київ) або створення будь-якого іншого нового підрозділу, який би відповідав за наукове забезпечення реалізації реформи в галузі;

Для методичних служб галузі «Культура» першочерговими завданнями, на нашу думку, мають стати:

– розробка професіограми сучасного працівника культури різних рівнів (згідно хоча б наявного штатного розпису) з широким залученням до цього представників вищої школи, Інституту культурних досліджень, управлінських структур та ін.;

– розробка нових критеріїв оцінки роботи (або нових посадових інструкцій) для працівників галузі у контексті запропонованої до реалізації Програми;

– розробка нового штатного розпису установ культури різних рівнів і подальшого його затвердження, виходячи з умов власної організаційно-методичної діяльності з врахуванням специфіки регіону;

– переатестація працівників керівної ланки усіх рівнів у галузі на предмет відповідності займаній посаді;

– широке обговорення в регіональних ЗМІ питань реалізації реформи в галузі;

– обов'язкова наявність у кожному КЗ «ОЦНТ» обласної ради хоча б електронного культурологічного видання, яке б надсилалося не менше два рази на рік до усіх РБК або клубних установ області, враховуючи, приміром, досвід Рівненщини;

– залучення до цього процесу співробітників обласних та районних бібліотек, ЦБС, чий технічний та інформаційний потенціал загалом набагато кращий, з метою організації інформаційного пошуку чи інформування населення;

– налагодження тісних контактів КЗ «ОЦНТ» обласних рад з мережею ВНЗ різних рівнів акредитації в межах впливу того чи іншого методичного органу сфери культури з метою пошуку кадрів відповідної кваліфікації, реалізації спільних проектів, підведення під методичну сферу певного наукового підґрунтя тощо;

– широка співпраця з наявними в регіонах методичними структура (міськими / районними управліннями (відділами) культури, методичними службами РБК) на предмет ефективного вирішення окреслених вище питань;

– ініціатива з боку Управління культури і туризму (або КЗ «ОЦНТ» обласних рад) стосовно створення у ВНЗ різних рівнів акредитації, що знаходяться в регіонах, відповідної спеціальності (зразка «Народна художня творчість») та її спеціалізації чи повернення до практики минулих років (враховуючи змінені обставини, специфіку

регіону тощо) стосовно цільової підготовки потрібних кадрів для роботи в галузі і вирішення проблеми державного замовлення на державному рівні (або на кошти громад); проблему підготовки відповідних кадрів можна вирішити на рівні ВНЗ в системі «додаткові освітні послуги»;

– створення при ОЦНТ (РБК) нового відділу (або запровадження штатної посади), представники якого б відповідали за інноваційні зміни, проблемний ряд, інформування працівників з окресленої проблематики та інші актуальні проблеми реалізації реформи, виходячи з наявних можливостей;

– віднайти кошти на друк необхідної методичної літератури і її розсилку в установи галузі, методичних збірників (як і будь-яких збірників сценаріїв), інших науково-методичних матеріалів, у яких би питання реформування місцевого самоврядування висвітлювалися;

– проведення (через 2–3 роки) підсумкових нарад (конференцій) в регіонах та обговорень всеукраїнського рівня з метою з'ясування здобутків і проблем у реалізації цієї реформи. Є й інші, не менш яскраві пропозиції щодо пошуку нових форм роботи з населенням у регіональному розрізі, які поступово будуть ставати предметом спеціального обговорення.

Важливим також є припинення практики однозначно критичного ставлення до культурних здобутків минулої доби, адже кошти, що вкладалися в культурно-дозвілєву сферу радянської доби свідчили про справді її важливість на державному рівні; всіляко сприяти творчому переосмисленню попереднього досвіду роботи з населенням у сфері культурно-дозвілєвої діяльності, активізувавши пошук нових форм, враховуючи змінені обставини, значне падіння культурного рівня населення, обмеження доступу до елементарних культурних благ чи послуг тощо.

Список використаної літератури

1. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні [Електронний ресурс] : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.04.2014 р. № 333-р. – Режим доступу : // <http://municipal.gov.ua/articles/show/article/55> ; Pro skhvalennia Kontseptsii reformuvannia mistsevoho samovriaduvannia ta terytorialnoi orhanizatsii vlady v Ukraini [Elektronnyi resurs] : Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 01.04.2014 r. № 333-r. – Rezhym dostupu : // <http://municipal.gov.ua/articles/show/article/55>.

2. Гірняк Г. З. Реформування органів місцевого самоврядування в Україні: концепція, проблеми, досвід / Г. З. Гірняк // Актуальні питання культурології. – 2014. – Вип. 14. – С. 96–100 ; Hirniak H. Z. Reformuvannia orhaniv mistsevoho samovriaduvannia v Ukraini: kontseptsiia, problemy, dosvid / H. Z. Hirniak // Aktualni pytannia kulturolohii. – 2014. – Vyp. 14. – S. 96–100

3 Реформа місцевого самоврядування і установи культури : Програма всеукр. наук.-практ. конф., 5–6 лист. 2015 р., м. Вінниця. – Вінниця, 2015. – 6 с. ; Reforma mistsevoho samovriaduvannia i ustanovy kultury : Prohrama vseukr. nauk.-prakt. konf., 5–6 lyst. 2015 r., m. Vynnytsia. – Vinnytsia, 2015. – 6 s.

Стаття надійшла до редакції 12.10.2015

S. V. Vitkalov, V. G. Vitkalov

**METHODS BODIES OF AREAS UNDER IMPLEMENTATION OF CULTURE
LOCAL GOVERNMENT REFORM CONCEPTS AND TERRITORIAL
ORGANIZATION OF GOVERNMENT IN UKRAINE**

The article considers the questions of possible actions and methodical organs in the sphere of culture in conditions of realization of the Conception of reformation of local self-government and territorial organization of the authority in Ukraine, which is approved by the Cabinet of Ministers of Ukraine, as forms of a pack of reforms, which are aimed at renewal of the country, realization of which has already started in some regions of the country. A similar Programme, which is based onto the European experience of a widespread involvement of a person in general processes of development of its territory, gave possibility to many European countries to activate the local factor and with its help to free the local initiative, to give the possibility for the people to take part directly and actively themselves in the state cultural formation.

In ideal variant the Programme will favour the formation of conditions, according to which the population starts working exceptionally onto the personal interests, and the state takes the function of organizational and financial arbiter being also interested in general result, as certain assignments comes from regions and for support of state itself.

The country has to be interested at most in active citizens, who are deeply concerned at everything, who are direct participants of all these changes that happen or will happen at their territory. Today the ineffectiveness of 25-year-state-formation in Ukraine could only be explained by the fact that all these experiments touched less the activity of an ordinary citizen; he didn't see his personal role in it and that's why he didn't try to activate his personal spiritual potential to help the state in realization of its programmes.

The mentioned-above approach has to become important safety device for realization of anti reforms or their artificial substitutes, which are aimed at solving certain personal questions, to help each person to find his place in the formation of the country.

With aim of realization of the tasks, which are formulated in the state Conception of reforming of organs of local self-government in Ukraine there should be solved first-priority tasks, which are united in two issues: general state questions and questions in the sphere of "Culture".

The important thing is the effective usage of historical experience in culture and leisure activity within local territories considering the peculiarities of regional and ethnic and cultural development.

Key words: *Ukraine, country, the sphere "Culture", programme, reforming, regions population, ethnic and cultural peculiarities, self-government, cultural requirements, sphere of leisure activity, services.*